

VREMURI DE RESTRIȘTE PENTRU PAROHIILE DELTEI DUNĂRII (1940-1941)

Dr. Laurențiu MĂNĂSTIREANU¹

O dată cu intrarea României în iureșul celui de-al Doilea Război Mondial, și până ce frontul avea să se îndepărteze mult către răsărit, așezările din nordul Dobrogei aveau să fie ținta nenumăratelor raiduri ale avioanelor inamice sovietice care decolau de pe aerodromurile din preajma orașului Ismail, cu scopul de a distruge obiectivele militare și strategice românești și a semăna spaimă și moarte în rândul populației civile.

Fiind situate în apropierea malului basarabean, cel mai mult vor avea de suferit de pe urma războiului localitățile Deltei, și așa greu încercate de pe urma revărsărilor catastrofale ale apelor Dunării din ultimii doi ani și a cutremurului de pământ din noaptea de 10 noiembrie 1940.

Până în primăvara anului 1941, comunele situate efectiv în Deltă, împreună cu cele aflate la câmp, la sud de brațul Sf. Gheorghe și la nord-vest de lacul Razelm, în total 23 de comune, formau din punct de vedere administrativ plasa Gurile Dunării, cu reședința în orașul-port Sulina. Ținând cont de situația de la acea vreme și faptul că această plasă era greu de administrat, având o suprafață vastă și un număr mare de așezări cu locuitori de diferite etnii, la propunerea prefecturii județului Tulcea, plasa Gurile Dunării va fi scindată în două: plasa Delta cu reședința la Sulina, care cuprindea comunele Sulina, Sf. Gheorghe, Caraorman, Chilia Veche, Carmen Silva și C.A. Rosetti, și plasa Tulcea, cu reședința la Tulcea, cu comunele Agighiol, Beștepe, Cataloi, Câșla, Domnița Maria, Dunavățu de jos, Frecăței, I.G. Duca, L. Catargiu, Mahmudia, Malcoci, Murighiol, Poșta, Sarinasuf, Somova, Telița și Principele Carol².

Cât privește organizarea administrativ-bisericească de la acea vreme, parohiile ortodoxe din județele Tulcea și Covurlui erau în jurisdicția Episcopiei Dunării de Jos cu reședința la Galați, parohiile tulgene erau grupate în două protoierii, iar parohiile din plasele menționate mai sus erau în grija protoiereului circumscriptiei II Tulcea, părintele Ioan Popa³.

În cele ce urmează, pe baza documentelor cercetate în arhivele tulgene, vom încerca o reconstituire a situației parohiilor ortodoxe din această regiune mirifică a țării, până nu de mult destinația călătoriilor științifice și de plăcere și a partidelor de vânatoare, iar în primele luni de la declanșarea războiului, zonă de operațiuni militare.

PAROHIA SF. NICOLAE DIN ORAȘUL SULINA

Orașul-port Sulina fiind situat la granița maritimă a țării, avea să fie încă din primele zile ale războiului ținta raidurilor aviației inamice care urmăreau prin lansarea de bombe blocarea canalului și a ieșirii în Mare a navelor militare și comerciale aflate pe Dunăre. La vremea aceea, parohia ortodoxă română din Sulina se afla în grija părintelui Vasile Andreescu, originar din comuna Podul Iloaiei, jud. Iași, absolvent al Seminarului „Veniamin Costache” din Iași și al Facultății de Teologie din Cernăuți, hirotonit preot în anul 1930 pe seama parohiei tulgene Principele Mihai (azi Nicolae Bălcescu), apoi numit paroh la Luncavița, de unde fusese transferat la Sulina, în urmă cu trei ani⁴.

Cu toate că bombardamentul aviației sovietice era intens, iar în localitate nu existau posibilități de adăpostire din cauza terenului mlăștinos care nu permitea săparea tranșeelor, părintele Andreescu împreună cu

toți funcționarii publici aveau să rămână conform dispozițiilor la posturile lor, până la 28 iunie 1941 când, situația devenind critică, comandantul militar al garnizoanei avea să dea un ordin de evacuare, înscris în registrele Căpitaniei portului, în baza căruia poliția orașului avea să elibereze fiecăruia dovada respectivă. Cu toate că marea majoritatea populației fusese între timp evacuată prin grija autorităților în diferite localități ale județului, unde li se asigurase condiții de hrană și adăpost, părintele oficiase până atunci serviciul religios în biserică și îngropase morții de pe urma bombardamentelor în cimitirul orașului.

În noaptea evacuării, a plecat deodată cu toți funcționarii din oraș, inclusiv preoții grec și catolic și restul de enoriași, în oraș rămânând numai primarul, care a declarat că nu vrea să părăsească orașul, poliția după ordinul Comandantului militar, pentru paza avutului locuitorilor și circa 100 de suflete, dintre aceștia aparținând și bisericilor grecești, catolice și în special celei lipovene. Era inevitabil ca din cei rămași să nu cadă victime bombardamentelor aeriene care au continuat, deoarece neavând adăposturi, aveau doar șansa să nu cadă bombe pe casele lor; această nenorocire avea să se întâmple, iar pentru înmormântare, după ce fuseseră evacuați toți preoții, era disponibil pentru serviciul religios doar preotul militar al garnizoanei.

Când a ajuns la Tulcea, părintele s-a prezentat la protoiereul econom Dumitru Țară⁵, căruia i-a prezentat situația, și cu învoire de la acesta a plecat în căutarea soției și a copiilor care se aflau refugiați la Constanța, oraș care suferise și el pierderi în urma bombardamentelor din primele zile de război. După ce s-a asigurat că erau bine cu toții, s-a întors la Tulcea unde se găseau refugiați jumătate dintre enoriașii săi, iar pe 25 iulie, s-a reîntors la Sulina, unde avea să găsească orașul în ruină și fără lume.

De urgența bombardamentelor aeriene nu aveau să scape nici cele două biserici ale parohiei Sulina, biserica veche, cu hramul Sf. Nicolae, de pe strada a Doua, și biserica nouă, cu hramul Sf. Nicolae și Alexandru, de pe strada Întâia, care, dacă nu izbucnea războiul, ar fi trebuit, în urmă cu un an, să fie tencuită la interior și pictată parțial în fresco, pentru a fi sfințită.

Astfel, în apropierea bisericii vechi căzuseră două bombe, ale căror schije avariaseră grav tencuiala pereților, tabla acoperișului și a celor două turle, geamurile și cercevelele, cele două marchize laterale de la intrări, precum și împrejmuirea de lemn a lăcașului. Biserica aflată în construcție suferise pagube doar la exterior (acoperiș, tencuieli, cercevele și geamuri). În schimb, casa parohială a fost găsită cu pereții spărți și fără țiglă pe acoperiș, așa încât părintele a dormit mai multe zile în

biroul poliției, una dintre puținele clădiri care au scăpat de dezastru.

Conform rapoartelor administrației locale de la mijlocul lunii august 1941, distrugerile la Sulina depășeau jumătate din numărul proprietăților clădite, iar orașul continua să stea sub bombardament; populația fusese evacuată, rămăseseră doar formațiunile de apărare pasivă pentru localizarea și înăbușirea incendiilor și transportarea celor grav răniți la spital, și un număr foarte mic de locuitori; cu toate că poliția supraveghea permanent orașul, jafurile nu au putut fi împiedicate și, ca urmare, se făceau cercetări și percheziții pentru identificarea jefuitorilor⁶.

Conform însemnărilor părintelui Andreescu, într-una din zile bombele lansate făcuseră 34 de victime, 26 de morți și 8 răniți dintre militari, iar înmormântările s-au făcut noaptea de către părintele paroh și preotul militar al garnizoanei.

Fiind expus la pericole în fiecare zi, fără enoriași și fără alimente, preotul Andreescu a luat legătura cu comandantul Batalionului și cu căpitanul portului, care i-au dat voie să plece, întrucât figura ca fiind evacuat. Venind la Tulcea, s-a prezentat la protoierie, și pentru că parte din enoriași erau în Tulcea, a rămas și el în mijlocul lor până în septembrie.

Frontul îndepărtându-se destul de mult spre răsărit, în toamnă o parte dintre sulineni se vor reîntoarce din refugiu, și până la sfârșitul anului, toate clădirile distruse de bombardamente vor fi curățate și puse la adăpost de intemperii; zidurile slăbite de obuze vor fi dărâmate, olanele de pe acoperișuri vor fi completate, iar ușile și ferestrele smulse de suflul bombelor vor fi bătute în cuie.

Prin grija Direcțiunii Dunării Maritime (DDM)⁷, pâlniile făcute de bombe în platforme au fost astupate, s-au refăcut și câteva linii din instalația de distribuție a curentului electric în oraș și s-a pus în funcțiune uzina electrică, iar pentru alimentarea cu apă a trupelor și populației, s-au reparat în mod provizoriu instalațiile și a fost pusă în funcțiune uzina de apă din capătul vestic al orașului, în apropierea căreia se afla o baterie de artilerie antiaeriană⁸.

În starea în care se găsea biserica Sf. Nicolae de pe strada a Doua, nu se putea oficia serviciul religios, și cum epitropia nu avea încasări, pentru că enoriașii fuseseră evacuați, iar o colectă printre cei reîntorși nu se putea face, având în vedere greutatea lor materiale, părintele Andreescu va face demersurile necesare la prefectura județului, care va acorda în mod gratuit 50 mp de geamuri, apoi la DDM care va repara lemnăria stricată, în felul acesta fiind redat sfântul lăcaș cultului în timpul cel mai scurt⁹.

În primăvara anului 1942, cu sprijinul primăriei care va ordona suma de 12 mii lei, a DDM, care va asigura o parte din materiale care lipseau și cu ajutorul garnizoanei locale, care va pune la dispoziție maiștrii militari necesari, s-a reparat complet exteriorul Bisericii vechi și s-a împrejmuit și s-a rezidit din beton monumentul din fața bisericii, ridicat pe locul sfintei mese din altarul primei biserici din lemn a orașului¹⁰. În lipsă de fonduri, reparația Bisericii noi va fi amanita de comitetul parohial pentru anul următor, când vor fi executate în regie directă doar lucrările urgente și strict necesare, la acoperiș și ferestre¹¹.

Trebuie menționat faptul că populația Sulinei se confrunta de ani buni cu mari greutăți materiale; mai întâi, începând cu anul 1934, concedierile numeroase printre micii funcționari, meseriași și muncitori de la atelierele CED, ca urmare a crizei economice și financiare; ca mai apoi, să vină și criza transporturilor maritime, odată cu declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial, activitatea în rada portului în această perioadă reducându-se doar la câteva încărcări și descărcări de mărfuri, atunci când era necesar să se mențină navigabilitatea vaselor pe la bară.

Fiind multe familii nevoiașe în oraș, parohia ortodoxă română Sf. Nicolae, de mai bine de 10 ani organiza în fiecare iarnă o acțiune de ajutorare, donând celor lipsiți de mijloace hrană, încălțăminte, haine, lemne de foc și diferite sume de bani pentru înmormântări.

În ianuarie 1939, episcopia Dunării de Jos aducea mulțumiri preotului Vasile Andreescu din Sulina care colectase în parohie pentru cantina înființată pe lângă școala primară din parohie, peste 60 mii lei, sumă ce urma să hrănească timp de patru luni câte 130 de copii săraci; se aduceau mulțumiri și dr. Luigi Calleti, directorul spitalului CED, care pusese la dispoziție bucătăria spitalului pentru pregătirea hranei¹².

Din grijă părintească pentru familiile luptătorilor, în vara anului 1943 părintele Andreescu avea să aducă în casa sa modestă și să pună la un loc cu copiii săi, o copilă orfană de ambii părinți, în vârstă de 6 ani, singura copilă a eroului caporal Petre Șteflea din Sulina, răpus de rănile căpătate în război¹³.

SOARTA REFUGIAȚILOR DIN SULINA

Parte din populația Sulinei fusese evacuată din vreme în localitatea Mahmudia, de pe brațul Sf. Gheorghe, unde fusese deplasată și camuflată de teama raidurilor avioanelor sovietice și flota DDM. Cu toate măsurile luate, la 4 iulie 1941, în urma unui raid inamic, vor fi avariate și scufundate din această flotă sulfurizatorul „Dr. I.

Cantacuzino" (ex-Sanitas), folosit la deratizarea navelor care intrau pe canalul Sulina, șalupa S.H. 4 și pilotina pompier „Rândunica” (ex-Hirondelle), toate fiind însă salvate până la sfârșitul lunii septembrie, cu ajutorul vasului hidrografic „Delta”.

O parte dintre refugiații Sulinei au fost găzduiți la Sarinasuf, comună situată la 8 km spre sud de Mahmudia, pe malul lacului Razelm. Conform celor scrise de părintele paroh Grigore Balaban¹⁴ într-un memoriu de activitate trimis chiriarhiei, oamenii aceștia veneau cu groaza clipelor pe care le trăiseră în ultimul timp: bombardamentul, distrugerile, părăsirea căminelor, pierderea unora dintre cei dragi; toate acestea făceau ca neliniștea lor sufletească să crească zi de zi, iar refugiul și liniștea adevărată le-au găsit doar la sfânta biserică în care părintele oficia în fiecare zi acatiste la Maica Domnului, însoțite de rugăminți pentru pace și sănătate; în tot timpul cât a durat refugiul, activitatea părintelui nu s-a mărginit numai la oficierea serviciului divin, ci cuvântul blând și plin de nădejde a răsunat în inimile lor pline de deznădejde și de groază.

Vremurile grele prin care trecea comunitatea au avut influență și asupra vieții morale, iar cinstea proverbială de care se bucura Sarinasuful s-a dovedit din nou. Cu toate acestea, părintele paroh a trebuit să predice despre furt, căci unii dintre copiii refugiaților cât și ai coloniștilor veniți în ultimul timp în locul sătenilor de etnie bulgară plecați în Cadrilater¹⁵ au început să distrugă viile și ogoarele. Mai mult, veniți de la oraș, au adus cu ei anumite obiceiuri urâte, precum jocurile de noroc, vorbele de ocară, fumatul printre copii, iar mulți dintre săteni începuseră să-și părăsească portul, pentru a se purta după moda orașului. Părintele a intervenit însă autoritar, reușind să oprească aceste porniri, prin predică și prin exemplul celor atinși de aceste apucături.

La venirea sulinenilor în comună, părintele paroh s-a îngrijit îndeaproape de buna lor găzduire, și personal a primit refugiați în casa parohială, dând astfel exemplu de ajutorare, iar pe cei lipsiți i-a condus la oamenii mai înstăriți din sat, ca să le dea în mod gratuit din puținul lor acestor năpăstuiți de soartă.

Asigurarea hranei coloniștilor și refugiaților a fost grija de căpătâi a părintelui, care a reușit în strânsă colaborare cu autoritățile locale să asigure într-o bună măsură alimentația noilor sosiți. Sarcină greu de îndeplinit, având în vedere traiul greu al localnicilor, după cum rezultă și din însemnările din urmă cu trei ani ale fostului paroh preot Andrei Mitache: regiunea era mlăștinoasă, toate casele din sat erau pline de igrasie iar pereții veșnic uzi, fapt pentru care după un timp oamenii sufereau de reumatism; soția părintelui Andrei fiind bolnavă, medicii

i-au recomandat să țină un anumit regim alimentar, în sat însă nu se găseau alimente, „până și bucata de carne pentru supă trebuie adusă de la Tulcea”, iar părintele nu putea să țină o vacă pentru lapte, căci în lipsa islazului, vitele sătenilor se hrăneau cu stuf verde din baltă, iar când acesta creștea, se țineau în ogradă¹⁶.

Conform comandamentelor vremii, părintele paroh Balaban a luat parte la toate comitetele locale: în sfatul comunal, a adus la cunoștință ordinele prefecturii, explicând rolul acestora și obligația de a se supune lor; în comitetul local al operelor sociale, în cadrul ajutorului de iarnă, a asistat la formarea listelor familiilor nevoiașe în drept să primească ajutor și a participat la activitatea desfășurată pe teren, cu ocazia diferitelor colecte solicitate de la nivel central. De pildă, la colecta de la 22 februarie 1942, în satul Beibugeac s-au strâns 2.525 lei, întrecând prin aceasta colectele din celelalte două sate din comună.

Părintele Balaban a supravegheat îndeaproape și activitatea cantinei școlare care asigura o masă caldă elevilor, și nu de puține ori a dat singur pâinea necesară. Ca președinte al comitetului de patronaj local, părintele a depus toată grija ca invalizii și văduvele de război din parohie să se bucure de cea mai mare stimă și cea mai largă asistență, a urmărit să li se plătească în mod regulat drepturile ce li se cuveneau, și a stat în mijlocul lor, sfătuiindu-i în problemele grele ale vieții. În comitetul agricol comunal, a dat sfaturi și indemnuri pentru campania din primăvară, astfel încât ogoarele din parohie să fie arate și însămânțate la timp, iar în anul 1941 și în anul următor, a folosit grădina bisericii ca teren de experiență, muncind alături de școlari.

La școala primară din satul Sarinasuf, în plus de orele de religie pe care le preda copiilor, suplinea de la 1 septembrie 1941 și pe învățătorul mobilizat Gheorghe Baci, soțul învățătoarei Sultana Baci, dispărut în actualul război¹⁷. Conducerea celor trei școli primare din comună revenind părintelui Balaban, acesta a avut o grijă deosebită pentru asigurarea lemnului de foc și pentru reparația și înzestrarea școlilor cu cele necesare.

Pentru colecta Darul Ostașului, organizată în biserică de Sf. Maria (15 august 1941), credincioșii parohiei Sarinasuf au donat 1000 lei, părintele Balaban a subscris o obligațiune de 1000 lei, iar cântărețul bisericii Simion Ungureanu, mic proprietar de pământ, pe lângă salariul pe o lună de zile, a mai subscris personal două obligațiuni de câte 1000 lei; la rândul lor, membrele Căminului cultural Sf. Gheorghe din localitate, aflate sub conducerea învățătoarei Sultana Baci, lucraseră pentru ostașii de pe front ciorapi și mănuși din lână, efecte depuse la Inspectoratul școlar din Tulcea¹⁸.

O PAROHIE IZOLATĂ DE LUME: SF. GHEORGHE-DELTĂ

La 22 km sud de orașul Sulina, la gura brațului Sf. Gheorghe, așezată pe niște dune de nisip, se afla comuna Sf. Gheorghe-Deltă. Legăturile cu Sulina se făceau pe drumul natural de pe marginea mării, întrerupt la Mila 4 ½ de gârla Împușita, care forma și hotarul între cele două comune. Trecerea gârlei respective se făcea cu un pod de plute necesar mai ales în timpul iernii când, în mod obișnuit, se întrerupeau legăturile telefonice cu Sulina din cauza rupturilor provocate de valurile mării.

După Primul Război Mondial, în lipsă de preoți de mir, parohia care

era izolată de lume a fost slujită mai mult de ieromonahii trimiși de la mănăstirea Cocoș, jud. Tulcea.

La 23 aprilie 1933 va fi hirotonit preot pe seama acestei parohii seminaristul Dumitru Antonescu, de loc din comuna Măicănești, jud. Râmnicu Sărat, care va sluji aici până în primăvara anului 1935, când va fi mutat la parohia Dorobanțu, jud. Tulcea, unde va sluji până în vara 1941, când va fi confirmat cu gradul de căpitan în cadrele active ale Clerului Militar, și repartizat la Brigada IV Munte din Gura Humorului¹⁹.

La 13 octombrie 1935 este hirotonit pe seama parohiei Sf. Gheorghe-Deltă seminaristul Nicolae Butunoiu, care va sluji aici până la 1 aprilie 1939, când va fi mutat la parohia

Gănești, jud. Covurlui, iar de acolo va fi adus în locul vacant preotul Al. Dumitrașcu, care nu va reuși să reziste mult timp în condițiile de izolare din Deltă.

Parohia fiind din nou vacantă de la 1 decembrie 1940, și pentru că numiri și transferări în parohiile vacante nu se mai făceau până la definitiva plasare a preoților refugiați din Basarabia și din Cadrilater, la începutul anului 1941, din ordinul chiriarhiei, va fi trimis de la Cocoșu ierominahul Ipolit Galbur (1884-1944), care mai slujise și prin alte parohii cu etnici ruși din județ (Slava Rusă, Bașpunar).

În februarie 1941, comuna avea să fie inspectată de colonelul Costin Ionașcu, prefectul județului și comandantul garnizoanei Tulcea, care avea să consemneze în procesul verbal situația întâlnită: făina pentru hrana locuitorilor se distribuia prin INCOOP (Institutul Național al Cooperăției), însă în comună nu se fabrica pâine cu amestec de mălai, conform ordonanței în vigoare, iar prețul făinii populare distribuită prin cherhanagii ajungea de la 15,50 lei la 19 lei kilogramul, fapt pentru care trebuia desființată această practică; peștele era scump din cauza sistemului de a se vinde la licitație, iar cherhanagii înstăriți din localitate erau impuși de comună numai cu suma de 200 lei pe an, în loc să plătească o patentă fixă potrivit cu venitul lor²⁰.

În duminica din 6 aprilie 1941, urmând să fie făcut recensământul general al populației țării, din care avea să se afle numărul populației și situația fiecărui locuitor, ieromonahul Ipolit Galbur înștiința chiriarhia că era cu neputință să întocmească registrul statistic până nu se va retrage apa din sat, deoarece trebuia să umble din casă în casă, iar satul era jumătate inundat; când bătea vântul dinspre mare, în contra apei din Dunăre, fluviul se revărsa

1967. Biserica din Caraorman (sursa Arhiva Episcopiei Tulcii)

prin sat, iar valurile mării erau așa de mari că aruncau apa prin sat de ajungeau până la biserică, iar multe case erau dărâmate și părăsite de oameni, din cauză că țâșnea apa prin podele²¹.

În luna august 1941, părintele monah anunța că nu poate întocmi statistica parohiei cerută de chiriarhie deoarece mulți dintre enoriași, de frica avioanelor inamice care lansau bombe asupra comunei în fiecare noapte, se refugiaseră la câmp, prin satele vecine; orașul Sulina se bombarda de inamic, iar în marginea comunei Sf. Gheorghe, pe malul mării, era instalată poziția armatei cu tunuri²².

Comuna fusese ținta raidurilor aeriene și în timpul Marelui Război; în dimineața zilei de 26 mai 1917, un aeroplan inamic venind dinspre Jurilovca, jud. Tulcea, altul dinspre largul mării, aveau să lanseze opt bombe deasupra comunei; parte au căzut în Dunăre, parte în sat, iar bomba căzută în fața școlii primare avea să spargă toate geamurile de la școală și de la biserică, omorând și un soldat rus; la întoarcere, unul dintre aeroplane a luat pe un pescar care se găsea cu duba la pescuit în dreptul insulei Sacalin²³.

De data aceasta, parohia nu va suferi nici o pagubă de război, bombele lansate de avioanele inamice căzând toate în marginea satului, iar până în toamna anului 1941, mulți dintre cei refugiați avea să se întoarcă la casele lor²⁴.

Din cauza împrejurărilor potrivnice și, în genere, a condițiilor grele de trai, căci pescuitul nu mai aducea câștiguri însemnate ca pe vremuri, parohia avea să înregistreze o scădere a numărului de enoriași, de la 256 familii cu 1.224 suflete, în anul 1936, la doar 190 familii cu 1.097 suflete, în anul 1942.

PAROHIIILE TULCENE SF. GHEORGHE ȘI SF. ÎMPĂRAȚI

Printre primele orașe supuse atacurilor aeriene sovietice se va număra și orașul reședință de județ Tulcea. Raidurile aeriene inamice au vizat obiective importante din oraș, precum cazarma Regimentului 33 Dorobanți; monitoarele Marinei aflate pe Dunăre; uzina de apă și electricitate a primăriei din partea vestică a orașului; fabrica de pielărie "Talpa", din spatele Colnicului Horei, unde lucrau vreo 100 de muncitori; de asemenea, au fost lansate bombe deasupra cartierelor orașului și a suburbiei Regele Carol, aflată peste Dunăre, în fața portului, iar avioanele de vânătoare aveau să mitralieze populația aflată la muncile câmpului, în imediata apropiere a orașului²⁵.

Până atunci, tulcenii văzuse asemenea atacuri aeriene doar pe ecranul cinematografului "Select" al fraților Scultetti sau cu ocazia simulărilor ce avuseseră loc în anii trecuți, de exemplu cea din 14 aprilie 1938, de la ora 13.30, când orașul și județul Tulcea aveau să se găsească sub stare de alarmă, fiind simulat un atac de avion care lansa bombe asupra diferitelor obiective, exercițiu care avea să dureze 10 minute. La semnalul apropierei avioanelor, care avea să fie anunțat prin sunetele îndelungate date de sirenele fabricilor, clopotele bisericilor, de gornistii armatei și de fluierile gardienilor publici din oraș, orice activitate trebuia să înceteze și locuitorii trebuiau să ajungă la adăposturile de protecție, trecătorii să se adăpostească sub ganguri, obloanele magazinelor să fie trase, și nimeni nu trebuia să rămână pe străzi, în curți sau la ferestre²⁶.

În februarie 1941, în conformitate cu prevederile Legii pentru apărarea antiaeriană, primăriile aveau să emită ordonanțe de camuflare a locuințelor, prăvăliilor și localurilor publice, astfel încât nici o rază de lumină să nu fie văzută de afară, iar în aprilie, Episcopia Dunării de Jos avea să dispună ca la slujbele de la denii, precum și la slujba Învierii Domnului, bisericile din eparhie să fie camuflate la turlă, geamuri și intrare²⁷. Apoi, la mijlocul lunii iunie, același an, pentru protecția bombardamentelor aeriene, presa vremii anunța că toți cetățenii trebuiau să-și construiască de îndată, după modele publicate în ziare, tranșee familiare în curțile lor sau în vecinătate, la cel mult 3 minute de casă în caz de alarmă²⁸.

În urma raidurilor aeriene din vara anului 1941 aveau să sufere pagube însemnate și bisericile tulgene Sf. Gheorghe (cu ceas), din centrul orașului, și Sfinții Împărați, situată în partea de est a orașului, unde se afla și școala primară nr. 4.

Schizele unei bombe aruncată de inamici, și căzută la o distanță de 4 metri de biserică Sf. Gheorghe, aveau să strice pridvorul bisericii, refăcut complet în anul următor din cei 40 mii lei donați cu evlavie de către profesorul de muzică Nicolae Udrescu, de la Liceul de băieți din oraș²⁹. Au fost degradate de bombardamente tencuielile exterioare ale bisericii și ale turnului clopotniță, de la intrarea în curtea bisericii, care au trebuit să fie curățate până la cărămidă și retencuite, acoperișul din tablă și ferestrele din lemn de stejar și brad, inclusiv fierăria și geamurile. Pagube a înregistrat și prăvălia din str. Ștefan cel Mare, proprietatea bisericii Sf. Gheorghe, care era închiriată unui comerciant; conform devizului de reparație întocmit, acoperișul din olane degradat de schije și suflul bombelor urma să fie desfăcut complet, iar părțile stricate și cele putrede din lemnăria șarpantei, precum și olanele sparte urmau să fie înlocuite; zidul lovit de

proiectile și tencuielile exterioare și interioare trebuiau refăcute³⁰.

Pagube înregistraseră și casele parohiale, deteriorate deja de cutremurul de pământ din 10 noiembrie 1940, imobile închiriate de parohie Liceului de fete care, după cutremur, funcționa în clădirea Liceului de băieți³¹.

Biserica Sfinții Împărați din Tulcea suferisela rândul ei mari stricăciuni cauzate de cutremurul din 1940 și de bombardamentele din 1941, ultimul la 17 octombrie. După spusele preotului paroh Al. Anghel, aviația inamică bombardase în special cartierul din jurul bisericii, aruncând bombe, chiar la 15 metri de sfântul lăcaș. După devizele întocmite de serviciul tehnic local, costul lucrărilor de reparație pentru biserică se ridica la 850 mii lei, iar pentru casa parohială aflată în apropiere la 60 mii lei, lucrările urmând să înceapă în primăvara anului 1942³².

Sfântul locaș suferise pagube și în timpul Primului Război Mondial, fiind atins de două bombe în partea de miazănoapte, la temelie și la turla clopotniță; tot atunci biserică avea să fie devastată de trupele inamice, jefuită de odorele sale și pângărită în sfântul altar. Cu toate că parohia era săracă, prin efortul bunilor creștini, stricăciunile de atunci au fost reparate în mod provizoriu, iar la 3 iunie 1919, biserică a fost sfințită și redată cultului.

De remarcat și dragostea pentru aproapele aflat în nevoi și suferinți pe care o purtau creștinii ortodocși din această parohie, care, în iarna geroasă 1940/1941, aveau să colecteze suma de 15 mii de lei pentru procurarea lemnului de foc la 25 familii de nevoiași și de concentrați din parohie³³.

Pentru a fi feriți de bombardamente, la 29 iunie 1941 o mare parte dintre tulcenii se va refugia la Agighiol, comună mare, de circa 2.600 de suflete, situată pe malul lacului cu același nume, și la 15 km spre sud-est de orașul Tulcea. Comuna suferise în primăvară din cauza inundațiilor din viituri, fântânile nu aveau apă bună de băut și nici nu erau acoperite, iar din cauza apropierii de baltă, mulți locuitori sufereau de malarie. Grație însă măsurilor luate de autorități, lumea avea să fie cazată în condiții satisfăcătoare, iar pentru aprovizionare, prefectura județului avea să înființeze un depozit de alimente (zahăr, ulei comestibil, făină pentru pâine) și o măcelărie condusă de comercianții din Tulcea³⁴.

În luna august 1941, pentru buna primire și găzduire aflată în comună din partea celor din Agighiol, refugiații tulcenii, prin delegația compusă din pr. învățător Bucur Radu³⁵ și fostul revizor școlar Gheorghe Mantu, ofereau să picteze cu cheltuiala lor în biserică 5 icoane murale în mărime naturală și să facă o sfântă cruce de lemn în sfântul altar, în valoare totală de 15 mii lei³⁶.

Mulți tulcenii se vor refugia la Babadag, reședința plasei cu același nume, oraș situate la 35 km distanță de Tulcea, unde vor găsi adăposturi suficiente și mijloace de hrană, așezarea nefiind tulburată nici de atacurile aeriene ale inamicului; în plus, aici se afla și un mic spital comunal cu 25 de paturi condus de un medic, spital care avea să servească atât răniților militari, cât și populației civile în cazuri grave.

La începutul lunii septembrie 1941 aveau să lipsească deja unele produse de strictă necesitate, precum săpunul de rufe, uleiul (olivia) și zahărul, din cauză că podul de la Cernavodă era în lucru și nu s-a putut aduce cota de zahăr convenită pe luna august³⁷.

O problemă pentru locuitori era și apa potabilă, căci în unele cartiere nu se putea găsi apă prin săpare de fântâni, terenul fiind la înălțime, fapt pentru care mulți se alimentau cu apă din instalația spitalului care capta izvoarele de la Chioșcula, aflate la baza muntelui Coium-Baba³⁸.

La Babadag și în comunele din împrejurimi fuseseră cazați în toamna 1939 și refugiații militari poloni care, la plecarea, aveau să doneze orașului ca recompensă pentru grija și bunul tratament avut din partea localnicilor, o autopompă Polschi-Fiat și o mașină atelier tip Chevrolet cu un motor de 200 W și cu toate instalațiile pentru reparație, după opinia primarului, căpitanul Dumitru Genuneanu, mașini absolut necesare întrucât se putea rezolva și problema iluminatului electric în oraș³⁹.

PAROHIELE CEATALCHIOI, LASCĂR CATARGIU ȘI PARDINA

Bisericile, școlile și casele din satele Ceatalchioi, Lascăr Catargiu (azi Plauru) și Pardina, de pe malul drept al brațului Chilia, aveau să sufere cele mai mari pagube de pe urma bombardamentelor inamice din vara anului 1941.

Satul Ceatalchioi, care se afla la doar 4 km distanță spre sud-vest de reședința de comună Lascăr Catargiu, a format până în anul 1938 o parohie distinctă; în anul 1931, aceasta număra 130 capi de familie cu 630 suflete, avea o casă parohială construită din ceamur și acoperită cu stuf, și 6 hectare de teren de cultură supus inundațiilor⁴⁰.

Biserica cu hramul Sf. Ierarh Neculae din Ceatalchioi, ridicată pe la 1868 din scânduri vopsite pe dinafară, iar înăuntru tencuită și văruiată în alb, fusese reparată radical ultima dată prin grija enoriașilor în vara anului 1935. Atunci, lucrările au fost încredințate maistrului zidar Simion Cernov și maistrului lemnar Ivan Suvarov, ambii din Ismail, care au ridicat pereții din partea de

miazăzi și miazănoapte, inclusiv marchiza care era distrusă, executând peste temelia din piatră a bisericii, de la nivelul pământului până la înălțimea de 60 cm, o zidărie din cărămidă fier, iar restul peretelui până la cornișă din cărămidă albă; cu această ocazie s-au schimbat toate ferestrele și ușile și au fost tencuiți și zugrăviți pereții la exterior și la interior; transportul diferitelor materiale și a nisipului obținut în mod gratuit din comuna Babele, jud. Ismail s-a făcut cu căruțele de către locuitori, biserica plătind doar trecerile peste Dunăre cu podul⁴¹.

În anul 1938, parohia Ceatalchioi se desființează și se alipește la parohia Lascăr Catargiu, iar în locul ei se înființează parohia Pardina, care se dezlipește de la parohia Lascăr Catargiu, împreună cu satul de pescari Tatanir, dezlipit de la parohia vecină Chilia Veche. În vara aceluiași an, biserica din Ceatalchioi avea din nou nevoie de reparații, căci turla clopotniță de la fațadă, fiind construită din lemn, trebuia refăcută pentru că putreziseră scândurile, iar grinzile pe care se sprijinea erau tot cele vechi; cu această ocazie, trebuia refăcut și clopotul mare de 50 kg, care era spart din cauza intemperțiilor⁴².

Biserica din Ceatalchioi fiind devastată de bombardamente, în vara anului 1944 din ordinul autorităților ar fi trebuit să fie dărâmată până la soclu, iar materialele recuperate să fie inventariate și puse la păstrare; biserica nouă din Lascăr Catargiu în parte avariata de bombe, fiindcă nu se putea repara din lipsă de fonduri, urma să se păstreze în starea în care se afla⁴³.

În anul 1946, cele 117 familii de creștini din Ceatalchioi aveau să refacă, prin munca și prin contribuția lor materială, partea de zid distrusă de bombardamente și acoperișul bisericii și pentru că nu mai aveau fonduri pentru a face o catapeteasmă nouă, în anul următor aveau să solicite prefecturii să li se dea icoanele de la o catapeteasmă veche aflată la parohia Cataloi⁴⁴.

Satul Lascăr Catargiu fiind inundat încă din vara 1940, a fost părăsit de majoritatea locuitorilor; unii dintre ei au trecut peste Dunăre, în Basarabia, unde aveau pământuri și loc de pășunat pentru vite, alții s-au retras la uscat în comunele din jurul Tulcei. Conform unei adrese trimisă prefecturii de directorul școlii pe la mijlocul lunii noiembrie 1940, în sat rămăseseră doar vreo 25-30 de familii care nu aveau ce mânca și ce îmbrăca, iar la școală erau înscriși 28 de elevi, numai 3-4 bine îmbrăcați, restul fără haine groase de iarnă⁴⁵.

Cu câțiva ani în urmă, în satul Lascăr Catargiu au fost colonizate vreo 80 de familii de români, iar între satele Ceatalchioi și Principesa Ileana (azi Pătlăgeanca) se crease în anul 1935, prin colonizare, un sat nou cu numele Sălceni, toți coloniștii primind câte 5 hectare teren de cultură supus inundațiilor⁴⁶. Mulți dintre ei însă nu au rezistat condițiilor grele de trai din Deltă și s-au

întors în satele de baștină, iar cei care au rămas, în urma viiturilor din primăvara 1940 au fost mutați pe terenurile disponibile de la câmpie.

În seara zilei în care România intra în război, comuna Lascăr Catargiu, care se afla în fața Ismailului, avea să fie ocupată de trupele sovietice prin surprindere încât nu a putut fi evacuate nici populația rămasă, nici vitele și nici arhiva primăriei, care avea să fie distrusă în totalitate. Din cauza bombardamentului care a urmat, au fost ruinate primăria, școala primară, biserica, postul de jandarmi și punctul de pescărie, clădiri care aveau să fie mai apoi reparate.

Biserica parohială din Lascăr Catargiu fusese terminată de nou și sfințită în urmă cu mai puțin de doi ani, la 26 noiembrie 1939, paroh fiind în timpul acela preotul Gheorghe Ivan. Din cauza deselor inundații, împrăștiindu-se și enoriașii, în primăvara anului 1941 părintele paroh avea să predea averea bisericii parohiale Lascăr Catargiu și a filialei Ceatalchioi protoiereului econom Ioan Popa, părăsind după cinci ani Delta și stabilindu-se la o parohie din județul Vlașca⁴⁷.

În locul vacant va fi numit ieromonahul Ioachim Porumbelu, fost paroh și colonist în comuna Bazarghian, jud. Durostor, venit în țară împreună cu enoriașii săi, 100 familii din Macedonia, încă din anul 1926, și refugiat mai apoi din Dobrogea Nouă în septembrie 1940, împreună cu enoriașii la Cerna, jud. Tulcea⁴⁸.

La începutul anului 1942, în satul Lascăr Catargiu erau numai 26 familii cu 125 suflete, iar la Ceatalchioi 107 familii cu 452 suflete⁴⁹.

Biserica din lemn cu o singură turlă deasupra naosului, purtând hramul Nașterea Maicii Domnului, fusese construită în anul 1862 de locuitorii din Pardina, majoritatea pescari lipoveni; conform unei foi de inspecție din 1903, catapeteasma purta pictură „rusească”, sfânta masă era din lemn, iar clopotnița construită din bârne de lemn era separată de corpul bisericii. Parohia avea și o casă parohială construită din ceamur, învelită cu stuf, pardosită cu scânduri, aflată în stare bună la exterior, însă plină de igrasie; din 1931, biserica fusese împroprietărită cu 5 ha teren de cultură, dar numai 3 ha erau bune pentru agricultură, restul fiind teren inundabil și mlăștinos⁵⁰.

După cum am arătat mai sus, până în anul 1938, Pardina a fost filiala parohiei Lascăr Catargiu; cum însă în reședința de comună Lascăr Catargiu nu exista casă parohială, iar biserica de acolo se afla în construcție, părintele paroh locuia la Pardina. Având în vedere distanța dintre cele două așezări, circa 18 km de drum natural, pe malul Dunării, mai tot timpul impracticabil din cauza inundațiilor și a gârlelor care făceau legătura bălților cu fluviul, în caz de nevoi urgente, precum împărțări sau botezuri

grabnice, creștinii ortodocși din Lascăr Catargiu, apelau mai degrabă la preoții și monahii din orașul Ismail sau la preotul din Ceatalchioi, parohie aflată doar la 4 km distanță. Din această cauză, registrele matricole ale parohiei Lascăr Catargiu din acea perioadă privesc mai mult satul Pardina; de pildă, în anul 1933 s-au înregistrat 25 de botezuri, numai o căsătorie și 6 înmormântări, din care 4 prunci și 2 înecați⁵¹.

La declanșarea războiului, slujitorul parohiei Pardina era părintele Parfenie Țentiu, de loc din comuna Rângaciu, jud. Hotin, absolvent al Școlii Duhovnicești din Edineți (1904) și al Școlii de cântăreți din Chișinău (1905), care slujise strana mai multor biserici din Basarabia, hirotonit diacon în anul 1919 pe seama Catedralei din Ismail și preot desăvârșit în anul 1928, pe seama bisericii din comuna Poșta, jud. Tulcea, unde slujește până în vara anului 1936, când este transferat la Pardina⁵².

Biserica parohiei Pardina fiind distrusă parțial de bombardamentele inamice iar enoriașii împrăștiați, în vara 1941 preotul Țentiu se refugiază la Tulcea, iar peste un an obține carte canonică și se transferă la parohia Cariacica, jud. Chilia⁵³.

Parohia Pardina, care la vremea aceea număra 71 familii cu 352 suflete, va rămâne vacantă până în ianuarie 1943, când va fi instalat preotul Gheorghe Buță, de la mănăstirea tulceană Saon⁵⁴.

PAROHIA CHILIA VECHĂ

În primele zile ale războiului din anul 1941, biserica Sf. Voievozi din comuna Chilia Veche, care se afla aproape vis a vis de orașul Chilia Nouă din Basarabia, fiind reperată și bombardată intens timp de mai multe zile de artileria inamică, avea să sufere grave distrugerii: peretele dinspre miazănoapte și acoperișurile celor două turle din față, de la corpul bisericii și de la cupola mare au fost ciuruite de schije, iar prin unele locuri prezentau mari spărturi de obuze; tencuiala de la pereți, tavane și bolți a fost dărâmată; geamurile au fost sparte, iar lemnăria și ferăria ferestrelor și ușilor dinspre miazănoapte au fost distruse; un stâlp de la cafas era năruit de obuzele ce-au intrat în biserică, o parte din strane au fost avariate iar catapeteasma cu trei rânduri de icoane a fost găurită de schije. Intrând în biserică, soldații sovietici au profanat sfântul altar și au furat sfântul antimis, iar cu sfintele cununii așezate în vârful baionetelor au umblat pe stradă. De la distrugere avea să scape doar Monumentul eroilor din Primul Război Mondial, ridicat de Marina Regală Română în curtea bisericii.

Valoarea pagubelor suferite de parohie, conform prețurilor de la acea vreme, avea să fie estimată la 2 milioane

de lei, sumă foarte mare pentru comunitate, având în vedere puterea de contribuție a enoriașilor sărăciți de război și de inundațiile din ultimii ani. Pierderea era cu atât mai mare, având în vedere faptul că biserica impunătoare, din zid, cu trei turle, a cărei temelie fusese pusă în anul 1897, se ridicase cu mari sacrificii din partea creștinilor ortodocși, fiind sfințită doar de câțiva ani, la 8 noiembrie 1936, în ziua de hram.

Din lipsă de fonduri, comitetul eparhial va hotărî ca lucrările de reparație să fie executate în ordinea importanței, pentru început fiind reparat în anul 1942, de către meșterul tinichighiu Pavel Lobov din Chilia Nouă, doar acoperișul⁵⁵.

Cu prilejul ocupării comunei de către trupele sovietice la 26 iunie 1941, calea de retragere spre Cășla (azi Cășlița)⁵⁶ fiind tăiată, părintele paroh Ioan Radu⁵⁷, care fusese oprit de Comandantul Zonei de Operații pentru înmormântarea ostașilor căzuți la datorie, avea să fie surprins în comună, și condamnat la moarte prin împușcare, împreună cu un telefonist din Batalionul 15 Infanterie Marină. Pedepsa va fi executată imediat, soldatul va muri pe loc, iar părintele nefiind rănit mortal, va scăpa ca prin minune, reușind să se ascundă timp de trei zile printre buruienile de la marginea comunei, după care va sta ascuns într-o casă unde va primi îngrijire.

În acest timp, cu învoirea și cu concursul soldaților ruși, câțiva răufăcători din comună au devastat casa parohială și i-au luat părintelui toate obiectele casnice; aceeași locuitori au mai jefuit localurile publice și casele altor funcționari din comună (primar, notar, revizor punct pescărie, învățători ș.a.). La perchezițiile făcute mai târziu de postul de jandarmi din comună, câteva lucruri s-au mai găsit ascunse prin buruieni sau îngropate în pământ, iar cei care le-au furat, au fost trimiși în judecată.

În comuna vecină C.A. Rosetti (cu satele C.A. Rosetti, Letea, Periprava și Sfiștofca), la vremea aceea erau două parohii ortodoxe, una la C.A. Rosetti, sat așezat pe grindul cu același nume, pe sub poalele pădurii Letea, iar alta în satul Letea, la 4 km spre vest de C.A. Rosetti.

Biserica din C.A. Rosetti cu hramul Adormirea Maicii Domnului, era o biserică veche de lemn pe furci de stejar, îngărdită cu nuiele, lipită cu lut și căptușită la exterior cu scândură de brad, reparată și revopsită, în repetate rânduri. În vara anului 1937, prin stăruința tânărului preotului paroh Teodor Trandafir⁵⁸, sfântul lăcaș s-a îmbrăcat la exterior cu scândurile donate de enoriași și s-a vopsit în ulei atât exteriorul cât și interiorul; tot în acel an s-a împrejmuit cu gard de lemn cimitirul satului, situat în partea de nord-vest a comunei, care fusese acoperit în parte de dune mari de nisip adus de vântul dinspre miazănoapte⁵⁹.

Pământurile din ostrovul Popina, cu care erau împrietăriți locuitorii comunei, fiind nisipoase și inundabile, aceștia se ocupau mai mult cu pescăria prin bălțile din apropiere și cu creșterea vitelor, pe care le țineau la păscut pe grinduri, având debușeu pentru produsele lor agricole pe piața Sulinei. Legătura cu acest oraș era înlesnită de drumul județean ce venea de la Periprava, și care după ce traversa pădurea Letea, trecea prin C.A. Rosetti, apoi prin Sfîștofca, și de aici mergând pe țărmul mării, ajungea pe malul stîng al Sulinei, în cartierul Prospect.

În satul vecin Letea, în locul unei bisericuțe din lemn, creștinii ortodocși ridicaseră pe la 1896, din piatră și cărămidă, o biserică cu două turlle, sfințită cu hramul Nașterea Maicii Domnului. În anul 1935, din veniturile parohiei și cu banii donați de prefectură, bisericii i se făcuse o reparație la pereții exteriori și la acoperiș, iar peste doi ani s-au reparat toate ferestrele, s-a refăcut tencuiala exterioară și a fost înlocuită tabla ruginită de pe acoperiș⁶⁰.

În vara anului 1940, episcopia aducea mulțumiri enoriașilor din Letea care donaseră printre alte bunuri un sfânt antimis (500 lei), două sfeșnice de argint (400 lei), acoperăminte pentru sfânta masă (500 lei), o casă-depozit în curtea bisericii pentru păstrarea lucrurilor bisericesti (8.000 lei) și o magazie (700 lei), alături de casa parohială⁶¹.

În luna aprilie 1941, preotul Năstase Flutur, care slujea de patru ani la Letea, solicita Episcopiei din Galați, iar aceasta aproba, ca să fie utilizat la Mihail Kogălniceanu, jud. Tulcea, deoarece parohia lui era inundată, în casa parohială nu se putea locui, în sat se umbla doar cu barca, iar parohienii, pentru a-și câștiga hrana, erau plecați la câmp⁶².

În parohia vecină C.A. Rosetti, vacantă de la finele anului 1940, la vremea aceea slujea ieromonahul Agatanghel Chiriac de la Mănăstirea Cocoș, care urma să aibă grijă cu cele duhovnicești și de locuitorii din Letea⁶³.

Cele două parohii învecinate fiind vacante, în toamna anului 1942 va fi hirotonit pe seama parohiei C.A. Rosetti tânărul Ioan Milian, de loc din comuna tulceană Somova, iar la parohia Letea, va fi mutat de la Parcheș, jud. Tulcea preotul Cristache Patriche, amândoi absolvenți ai Seminarului „Melchisedec Episcopul” din Ismail și ai Facultății de Teologie din Cernăuți⁶⁴.

La începutul anului 1942, parohia C.A. Rosetti număra 128 familii cu 644 suflete, iar parohia Letea, 197 familii cu 957 suflete⁶⁵.

În satul de pescari Sfîștofca, aflat la 3 km spre est de reședința de comună C.A. Rosetti, se afla o biserică lipovenească cu hramul Acoperămîntul Maicii Domnului.

În vara anului 1941, locuitorii satului care fuseseră trimiși la muncă în jud. Ialomița, la construcția de șosele,

fiind nemulțumiți că erau plătiți cu 1.200 lei, aveau să se întoarcă la casele lor; aici însă nu aveau ce lucra, căci peștele prins nu aveau unde să-l vîndă, cherhanalele din jur refuzând să-l cumpere în actualele împrejurări⁶⁶. Având în vedere că recolta de pește din Deltă scăzuse în ultimii ani, din cauza inundațiilor mari și a restricțiilor de ordin militar, guvernul avea să importe din Turcia mari cantități de pălămidă (lacherdă) proaspătă cu prețul pieții din Istanbul și scutită de taxe vamale, care ajungea să se vîndă în țară cu prețul maximal de 74 lei kg⁶⁷.

La Periprava, sat de pescari lipoveni aflat la 10 km distanță spre nord-vest de Sfîștofca, pe malul drept al brațului Chilia, în fața orașelului Vîlcov, în locul vechii biserici, fusese ridicată de curând o biserică cu hramul Sf. Dumitru.

Așezarea având o poziție strategică, în timpul Marelui Război, din ordinul comandantului Vasile Scodrea, comandantul Diviziei de Dunăre, în turla vechii biserici din localitate fusese instalat un post de observație care, fiind descoperit de trupele bolșevice, a fost bombardat întruna de artileria inamică, din 28 ianuarie până în 4 februarie 1918, distrugându-se astfel biserica.

În anul 1924, neprimind despăgubirea de război în sumă de 85 mii lei admisă în urmă cu patru ani printr-o hotărâre a Tribunalului Tulcea, obștea locuitorilor din Periprava trimitea Regelui un memoriu purtând 50 de semnături, prin care se solicita plata despăgubirii convenite, sau acordarea în mod gratuit, din pădurea statului Letea, a materialului lemnos necesar reconstruirii bisericii⁶⁸.

În primăvara 1925, locuitorii aduceau mulțumiri Administrației Pescăriilor Statului din Tulcea, care aprobase ca din produsul pescuitului lor, o parte să fie vîndută cu acte cherhanale locale Sf. Dumitru în profitul bisericii și școlii din Periprava⁶⁹. La vremea aceea, toate serviciile religioase erau săvârșite de preotul comunității, într-o casă de rugăciuni amenajată de săteni⁷⁰.

În vara anului 1932, creștinii din Periprava obțineau autorizație pentru reconstrucția bisericii, iar peste cinci ani sfântul locaș avea să fie sfințit⁷¹.

La Periprava era cantonat Batalionul 17 Infanterie Marină, care avea să se distingă în mod deosebit în luptele pentru recucerirea Basarabiei, în acțiunile dintre 21 iunie și 23 iulie 1941, menținându-se în acest sector timp de o lună, într-un teren cu totul nefavorabil, timp în care a respins numeroase încercări ale inamicului de a ocupa acest punct important, a distrus prin foc bine condus nave de luptă inamice, a organizat și executat misiuni peste brațul Chilia, de unde a luat prizonieri, iar la 21 iulie a trecut Dunărea și, înaintând în marș forțat, a fost prima unitate din armata română care a intrat în Tatar Bunar, în noaptea de 22 spre 23 iulie 1941⁷².

Din documentele cercetate, biserica din Periprava avea să fie frecventată în mod regulat și de către ostașii aflați în localitate.

PAROHIILE PRINCIPELE CAROL, CARMEN SILVA ȘI CARAORMAN

Apele mari din anul 1940, care se vor retrage în albia fluviului târziu, către sfârșitul verii, vor distruge majoritatea caselor din chirpici din parohia Principele Carol (azi Partizani), iar locuitorii cu ce le-a mai rămas din gospodării se vor retrage în satele de la câmpie, așa încât în parohie nu vor mai rămâne decât vreo 60 de familii de pescari⁷³.

Mai mult decât atât, în seara zilei de 6 noiembrie 1940, în urma unui incendiu produs la casa unui vecin, va fi mistuită de foc și casa parohială din satul Principele Carol, inclusiv lucrurile și toate proviziile pentru iarnă ale preotului paroh Neagu Sârbu⁷⁴ și, ca și cum nu era de ajuns, cutremurul din 10 noiembrie 1940 va ruina și biserica cu totul, încât nu se mai putea nici repara și nici sluji în ea.

Având în vedere situația în care se găsea parohia și timpul înaintat din an, la solicitarea preotului paroh, chiriaria va aproba strămutarea reședinței la Malcoci, sat aflat la distanța de 3 km prin baltă, de unde puteau fi sluiți la fel de bine enoriașii din satele Principele Carol și Ilgani de sus, urmând ca cei din satele Vulturul și Gorgova, să treacă în grija preotului din parohia vecină Carmen Silva (azi Crișan), acesta având posibilitatea să se deplaseze cu vapoarele care colectau peștele de la cherhanalele din zonă⁷⁵.

Pentru casa de rugăciune din Malcoci, a fost obținută cu sprijinul prefecturii o casă din centrul comunei rămasă de la repatriții germani, care a fost apoi amenajată cu ajutorul material al localnicilor, vreo 200 de familii de coloniști veniți din Cadrilater, și al creștinilor din satele vecine⁷⁶, în special a celor din parohia Domnița Maria (azi Nufăru), care au donat pentru catapeteasmă: ușile împărătești și cele diaconești, icoanele împărătești și icoanele Sf. Ioan Botezătorul și Sf. Dumitru⁷⁷.

Linia frontului fiind trasată în războiul trecut pe malul drept al brațului Sf. Gheorghe, parohia Domnița Maria suferise mari pagube, construcția bisericii fiind aproape în întregime distrusă de obuzele trase de armata rusă, iar icoanele catapetesmei fiind ciuruite de schije și de gloanțe.

În iulie 1941, parohia respectivă trăia sub teroarea permanentă a aviației inamice care văzând unele vase ancorate în apropiere, teroriza așezarea și populația aflată la muncile câmpului și cu vitele la păscut. Pentru

a nu cădea victime raidurilor aeriene, populația județului fusese sfătuită ca la apariția avioanelor să se adăpostească sau să se culce pe teren dacă nu aveau adăpost în apropiere, imediat ce se văd sau se aud avioane, indiferent dacă se distinge sau nu naționalitatea aparatelor, și să nu părăsească adăpostul sau să se ridice de la pământ decât după depărtarea lor. În sat nu erau refugiați, populația nu ducea lipsă de hrană, iar la îndemnul părintelui paroh, obștea locuitorilor a donat pentru folosința soldaților răniți din spitalul orașului Tulcea, o seamă de articole de primă necesitate: pâini de casă, ouă, pui, brânză, lapte, legume, săpun și ștergare⁷⁸.

La sfârșitul anului 1941, inspectând comuna Principele Carol, pretorul plasei Tulcea consemna faptul că biserica parohială cu hramul Sf. Voievozi avea nevoie de reparație radicală sau chiar să fie reconstruită; părintele paroh locuia la Malcoci, însă făcea slujbe în sat când era nevoie, iar pentru Ajutorul de iarnă, acțiune începută în toată țara la 1 decembrie „cu scopul de a astâmpăra foamea și frigul și de a strânge daruri, în bani și natură, pentru cei ce sunt în neputință de a câștiga un trai omnesc”⁷⁹, a fost colectată de la enoriași suma de 8.500 lei; în comună, nu exista cantină școlară pentru hrana copiilor săraci, deoarece majoritatea localnicilor fiind pescari, câștiga destul de bine; în comună erau doi cârciumi cu tot felul de băuturi, o băcănie-cafenea, lipseau însă uleiul, zahărul și săpunul; comuna fiind inundată, în vara anului 1941 nu s-au mai făcut semănături, ca de obicei, pe terenurile smulse bălții prin îndiguire, iar populația se aprovizionă cu cele necesare de la Tulcea⁸⁰.

În vara anului 1942 retrăgându-se apele, parte dintre locuitori s-a înapoiat la casele lor, aproape toate distruse sau grav avariate, pe care le-au reparat sau le-au reconstruit⁸¹.

Deoarece vechea biserică parohială din Principele Carol, care fusese construită din paiantă, nu mai putea fi reparată, având în vedere că terenul din Deltă nu permitea construcția unei biserici din piatră, iar cele 60 familii de ortodocși erau prea nevoiașe din cauza deselor inundații, consiliul parohial va hotărî în primăvara anului 1943 construirea unei biserici noi asemănătoare filialei din Gorgova, de curând terminată, cu soclu din piatră de jur împrejur, pereții în paiantă de salcâm și traverse de fier, căptușită cu scânduri și acoperită cu tablă; stâlpii urmau să fie donați de toți locuitorii, căpriorii și dușumelele se făceau din grinzile de brad de pe Dunăre oprite de oameni în timpul iernii trecute; învelitoarea se făcea din tabla de la vechea biserică, pereții din stuf legat și îmboldit cu ceamur, tencuiala pereților din var și nisip, bolta căptușită cu scânduri de la vechea biserică, iar manopera se asigura de către enoriași⁸².

Reîntorcându-se la post în luna februarie 1942, părințele Vasile Popa⁸³ din parohia vecină Carmen Silva, care slujise după inundațiile devastatoare din 1940 în câteva parohii din județul Covurlui, avea să-și găsească parohia distrusă de cutremur, de inundații și de război. Casa parohială era dărâmată de ape, gardul bisericii și împrejmuirea din stuf a cimitirului erau distruse, iar părintele de abia a găsit o cameră unde să locuiască, întrucât mai mult de jumătate dintre case erau ruinate⁸⁴.

Cântărețul bisericii vânduse tot și se mutase la câmp, la fel și o parte dintre enoriași; lemnele de foc și alimentele de primă necesitate care de regulă se aduceau de la Tulcea, lipseau cu desăvârșire iar satul era complet izolat de lume; din cauză că Dunărea era înghețată, cele trei curse pe săptămână ale vapoarelor de pasageri erau suspendate, iar șoseaua județeană Sulina-Ilganii de Jos care trecea prin comună și mergea pe marginea canalului era distrusă în cea mai mare parte de la inundații. După spusele părintelui, „bruma de gospodărie” rămasă după atâtea mutări prin parohiile gălățene, nu mai avea cu ce o strânge la un loc, fiind o parte la Fântânele, altă parte la Ferdinand, comuna Oasele⁸⁵.

În primăvara anului 1942, la întoarcerea locuitorilor în parohie, s-au colectat 50 mii lei pentru refacerea gardului din lemn al bisericii, iar fetele și flăcăii din comună au strâns o sumă de bani din care s-a pus în biserică, la loc vizibil, un tablou cu numele eroilor din parohie morți pe câmpurile de luptă pentru credință și patrie, viteji care urmau să fie pomeniți la fiecare slujbă, și s-a cumpărat și o candelă din argint, care avea să ardă mereu lângă acest pomelnic⁸⁶.

Biserica modestă din scânduri și paiantă, cu hramul Sf. Voievozi, clădită în anul 1910 de către creștinii din sat, prin transformarea a două barăci donate la terminarea canalului Sulina de Comisia Europeană a Dunării, se menținea prin grija enoriașilor în stare oarecum bună, doar că era neîncăpătoare față de numărul suflețelor. La vremea aceea, parohia număra 160 familii cu 719 suflete în satul Carmen Silva, și 14 familii de pescari cu 66 suflete în cătunul Principele Mircea (azi Mila 23), de pe Dunărea Veche⁸⁷.

Majoritatea enoriașilor erau etnici ruși care se ocupau cu pescuitul, se făceau însă și semănături în ostrovul Ceamurlia, pe celălalt mal al Dunării, teren îndiguit și pus în valoare prin munca localnicilor, foarte roditor chiar și în anii de secetă.

Situată într-o poziție retrasă, între litoralul Mării și brațele Sulina și Sf. Gheorghe, la 12 km sud de localitatea Carmen Silva⁸⁸ și la 38 km vest de orașul Sulina, parohia Caraorman avea să sufere pagube însemnate, ca urmare a inundațiilor mari și repetate din ultimii ani.

La începutul verii 1942, aproape toate casele din sat care erau construite din chirpici se găseau dărâmate, iar care mai stăteau în picioare nu erau bune de locuit, fiind insalubre⁸⁹. La vremea aceea parohia Caraorman număra circa 1.200 suflete, majoritatea etnici ruși, profund credincioși, cu adânc respect pentru sfântul locaș a cărui slujitor era părintele Năstase Mitrofan, de loc din comuna Cavadinești, jud. Covurlui, hirotonit preot pe seama acestei parohii la 1 aprilie 1937, și hirotesit duhovnic la 9 aprilie 1941, pentru că parohia era izolată și la mare distanță de celelalte parohii din Delta.

Vechea casa parohială construită în anul 1926, în interiorul altei case care servea pe vremuri ca sală de mese în timpul hramului, se dărâmasese la inundațiile din 1940, iar părintele pentru că nu găsisese unde să locuiască a stat o vreme împreună cu soția și cei trei copii mici, într-o sală de clasă din localul școlii, iar în toamnă s-a mutat într-o casă cu igrasie, cu miros insuportabil, însă nu a părăsit parohia, a pus stuf prin casă la nivelul apei și așa a locuit.

În acest timp, enoriașii cărora li s-au dărâmat casele se refugiaseră împreună cu vitele salvate de la înec, în pădurea Caraorman unde își construiseră bordeie pe niște dune de nisip.

Parohia fiind izolată, pentru aprovizionarea cu alimentele de bază, părintele avea să apeleze la ajutorul postului de jandarmi din comună care le aducea cu mare greutate de la Chilia Veche. Și apa potabilă era o problemă; în sat nu erau fântâni publice, iar o parte dintre locuitori își săpaseră în interiorul grădinilor de zarzavat fântâni pentru uz propriu, însă neîngrijite și neacoperite.

Din cauza inundațiilor din ultimii ani și a terenului slab, și biserica parohială cu hramul Sf. Mucenic Dimitrie avea să sufere mari stricăciuni; partea de jos a pereților care erau construiți din paiantă se năruise, iar acolo unde au bătut valurile, apa a fost atât de mare în biserică încât nu s-a putut intra decât cu barca⁹⁰.

În vara anului 1942, după retragerea apelor, pereții vor fi reparați și lipiți, după obiceiul locului, de câteva bătrâne văduve din sat și sfântul lăcaș va fi redat cultului, iar în vara anului următor va fi terminată și construcția noii case parohiale, din furci de stejar înfipite în pământ și din paiantă, acoperită cu papură, compusă din două camere, sală și o bucătărie de iarnă; materialul lemnos a fost donat de oameni, papura a fost tăiată din baltă, munca s-a făcut de către enoriași, iar cu banii colectați de la aceștia s-a plătit învelitul casei și maistrul lemnar⁹¹.

Cu toate că locuitorii erau destul de împovărați de grijile vieții, în anul 1941 din obolul lor s-a cumpărat o Sf. Evanghelie cu decorurile de argint în valoare de 5.500 lei și s-a confecționat un rând de veșminte religioase, iar în cadrul campaniei Darul Ostașului din acel an, părintele

Năstase Mitrofan a reușit să colecteze pentru ostașii de pe front 12.800 lei și donații în lână, din care femeile din parohie au confecționat diferite efecte pentru protejarea soldaților contra intemperțiilor.

După șapte ani sluiți în parohia Caraorman, timp în care a suferit toate neajunsurile Deltei, părintele Năstase Mitrofan va fi mutat la parohia Comănești, jud. Covurlui.

Reîntorcându-se din refugiu în vara anului 1942, locuitorii Deltei își vor reclădi casele năruite, îngrijindu-se în același timp și de sfintele locașuri, în care aveau să-și găsească liniștea sufletească.

Bombardamentele, refugiul, primejdiile și nevoile de tot felul, gândul morții care pândea la tot pasul, toate acestea aveau să sporească fervoarea religioasă, iar micile biserici construite din paiantă vor deveni cu timpul neîncăpătoare pentru mulțimea credincioșilor, ce se rugau pentru ocrotirea ostașilor aflați pe front, pentru răniții de pe paturile din spitale, pentru cei dragi de a căror soartă nu se mai știa nimic, sau pentru aproapele aflat în suferință.

HARD TIMES FOR THE DANUBE DELTA'S PARISHES (1940-1941)

The current study reconstructs the situation of the Orthodox parishes in the Danube Delta in the first months since Romania joined the Second World War. The destructions suffered by the parishes following the enemy aviation bombings and the floods of the past years are presented, together with some aspects of monographic nature such as: the size of the parishes and the ethnic structure of the population, the means of communication and the distance between the parishes, the conditions in the refuge centers, the problems faced by the parishioners and the priests, and the actions of protection and social assistance undertaken in the parishes.

Keywords: The Orthodox Church of Dobrogea, Second World War, bombardment, the Soldier's Gift, floods, local history.

NOTE

[1] Institutul de Istorie ecleziastică "Nicolae Bocușan" al Universității "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca.

[2] „Monitorul Oficial”, Partea I, Anul CIX, nr. 44 din 21 februarie 1941, p. 870.

[3] Pr. Ioan Popa, de loc din Somova, absolvent al Seminarului din Ismail (1930) și al Facultății de Teologie din Cernăuți (1934), hirotonit preot pe seama parohiei Carmen Silva (1930), paroh la Cășla (1931-1935) și la Pr. Mihai (1935-1943), protoiereu circ. II Tulcea (1938-1943), protoiereu circ. I Tulcea și pr. la biserica Sf. Împărați Tulcea (1943-1948).

[4] Arhiva Episcopiei Tulcea (în continuare AET), dosar nr. 432, Fond Parohie Luncavița, Adresă Prefectură nr. 7291/30 martie 1938.

[5] Pr. Dumitru Țară (1905-1978), de loc din com. Tarnauca, jud. Dorohoi, hirotonit preot pe seama parohiei tulcene Sabangia (1931), mutat în același an la parohia Schimbarea la Față din Tulcea, absolvent al Facultății de Teologie din Cernăuți (1932), protoiereu al județului (1933-1935) și protoiereu circ. I Tulcea (1935-1943).

[6] Arhivele Naționale, Direcția Județeană Tulcea (în continuare ANDJT), Fond Prefectura Tulcea, Serv. Adm., dosar nr. 965/1941, f. 26.

[7] Din 13 mai 1939, patrimoniul și îndatoririle Comisiei Europene a Dunării de a menține adâncimea cerută de navigație la bara Sulina și condițiile de bună navigabilitate între Sulina și Brăila, au fost preluate de Direcția Dunării Maritime.

[8] „Buletinul Direcției Dunării Maritime”, Anul III, nr. 6-12, iunie-decembrie 1941, pp. 18-19.

[9] AET, dosar nr. 424, Fond Parohie Sulina, Adresă nr. 30/10 martie 1945.

[10] Ibidem, Adresă nr. 43/5 august 1942.

[11] Ibidem, Devis din martie 1943.

[12] „Vestitorul”, Anul XV, nr. 1, ianuarie 1939.

[13] „Progresul Tulcei”, Anul XVIII, nr. 4 din 20 august 1943.

[14] Pr. Grigore Balaban, născut în com. Fălțiceni, jud. Baia, absolvent al Seminarului din Galați (1934), hirotonit preot la 12 decembrie 1939 pe seama parohiei Sarinasuf, transferat la 1 iunie 1943 la Catedrala Episcopală din Galați.

[15] În vara 1940, comuna Sarinasuf compusă din satele Sarinasuf, Beibugeac (azi Plopu) și Caraibil (azi Colina), număra 404 capi de familie (337 români, 43 bulgari,

24 turci) cu 2.271 suflete.

[16] AET, dosar nr. 439, Fond Parohia Sarinasuf, Cerere nr. 1204/21 martie 1938.

[17] Ibidem, Memoriu (1942).

[18] Ibidem, Adresă nr. 91/6 noiembrie 1941.

[19] „Vestitorul”, Anul XVII, nr. 6-7, iunie-iulie 1941.

[20] ANDJT, Fond Prefectura Tulcea, Serv. Adm., dosar nr. 965/1941, f. 13.

[21] AET, dosar nr. 440, Fond Parohia Sf. Gheorghe-Deltă, Adresă nr. 2/13 martie 1941.

[22] Ibidem, Adresă nr. 12/19 august 1941.

[23] ANDJT, Fond Prefectura Tulcea, Serv. Adm., dosar nr. 51/1917, f. 96.

[24] AET, dosar nr. 440, Fond Parohia Sf. Gheorghe-Deltă, Adresă nr. 19/18 septembrie 1941.

[25] Valeriu Avram, Viorel Gh., Dobrogea sub bombele aviației sovietice (1941-1943), în „Document. Buletinul Arhivelor Militare Române”, Anul XVII, nr. 3, 2014, pp. 32-35.

[26] „Curierul Gurile Dunării”, Anul VIII, nr. 87 din 14 aprilie 1938.

[27] „Vestitorul”, Anul XVII, nr. 4, aprilie 1941.

[28] „Cuvântul”, Anul XXII, nr. 132 din 13 iunie 1941.

[29] „Vestitorul”, Anul XVIII, nr. 6, iunie 1942.

[30] AET, dosar nr. 98, Fond Parohia Sf. Gheorghe, Devize și Caiet de Sarcini.

[31] Ibidem, Adresă nr. 107/18 noiembrie 1941.

[32] Idem, dosar nr. 98, Fond Parohia Sfinții Împărați, Adresă nr. 40/9 decembrie 1941.

[33] „Dobrogea Jună”, Anul XXXVII, nr. 15 din 3 martie 1941.

[34] ANDJT, Fond Prefectura Tulcea, Serv. Adm., dosar nr. 965/1941, f. 13 și f. 27.

[35] Pr. Bucur Radu, normalist, absolvent al Seminarului din Constanța (1925), hirotonit preot pe seama parohiei Coslugea, jud. Durostor la 1 octombrie 1925, unde a funcționat până la 1 septembrie 1931, când a fost numit institutor la Tulcea.

[36] AET, dosar nr. 425, Fond Parohia Agighiol, Proces Verbal din 3 august 1941.

- [37] ANDJT, Fond Prefectura Tulcea, Serv. Adm., dosar nr. 965/1941, f. 28 și f. 48.
- [38] Idem, Fond Primăria Babadag, dosar nr. 86/1942-1943, ff. 9-10.
- [39] Ibidem, dosar nr. 30/1939, ff. 1-12.
- [40] AET, dosar nr. 391, Fond Parohia Ceatalchioi, Tablou (15 iunie 1931).
- [41] Idem, dosar nr. 428, Fond Parohia Ceatalchioi, Adresă nr. 6/20 ianuarie 1936.
- [42] ANDJT, Fond Prefectura Tulcea, Serv. Adm., dosar nr. 803/1938, f. 82.
- [43] Ibidem, dosar nr. 1256/1944, f. 25.
- [44] AET, dosar nr. 433, Fond Parohia Lascăr Catargiu, Adresă nr. 25/17 sept. 1947.
- [45] ANDJT, Fond Prefectura Tulcea, Serv. Adm., dosar nr. 952/1940, f. 74.
- [46] „Dunărea”, Anul II, nr. 31 din 28 aprilie 1940.
- [47] AET, dosar nr. 433, Fond Parohia Pardina, Cerere nr. 2432/19 mai 1941.
- [48] „Vestitorul”, Anul XVII, nr. 8-9, august-septembrie 1941.
- [49] Idem, Anul XVIII, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1942.
- [50] AET, dosar nr. 394, Fond Parohia Lascăr Catargiu, Inventar Biserica din Pardina.
- [51] Ibidem, Adresă nr. 87/4 mai 1934.
- [52] Idem, dosar nr. 433, Fond Parohia Lascăr Catargiu, Adresă nr. 134/26 oct. 1936.
- [53] „Vestitorul”, Anul XVIII, nr. 7, iulie 1942.
- [54] Idem, Anul XVIII, nr. 9-10, septembrie-octombrie 1942.
- [55] AET, dosar nr. 429, Fond Parohia Chilia Veche, Contract de angajament.
- [56] Sat situat pe malul canalului Pardina, la mică distanță de Chilia Veche, spre sud-vest, înființat de locuitorii comunei Chilia Veche care își țineau aici, pe timpul verii, vitele la îngrașat; așezarea avea locuințe definitive, întinse pe 8 km și fântâni bune cu apă de băut. Vezi ANDJT, Fond Prefectura Tulcea, Serv. Adm., dosar nr. 1250/1944, f. 5.
- [57] Pr. Ioan Radu, de loc din comuna Vârlezi, jud. Covurlui, absolvent al Seminarului din Galați (1924), hirotonit preot pe seama bisericii Gănești, jud. Covurlui, transferat la Chilia Veche la 15 ianuarie 1925.
- [58] Pr. Teodor Trandafir, de loc din Dăieni, jud. Tulcea, absolvent al Seminarului din Galați (1931), hirotonit preot pe seama parohiei C.A. Rosetti (1935), în vara 1941 mutat la parohia Berești (jud. Covurlui), la 1 februarie 1943 numit protoiereu la circ. II Covurlui, iar la 1 aprilie 1944 numit revizor eparhial al Dunării de Jos.
- [59] AET, dosar nr. 428, Fond Parohia C.A. Rosetti, Proces Verbal din 24 august 1937.
- [60] ANDJT, Fond Primăria C.A. Rosetti, dosar nr. 36/1937-1938, f. 11.
- [61] „Vestitorul”, Anul XVI, nr. 6, iunie 1940.
- [62] În ianuarie 1944, multe case din Letea fiind părăsite și supuse surpării, primăria solicita prefecturii demolarea lor și vânzarea materialului bun de construcție. Vezi ANDJT, Fond Prefectura Tulcea, Serv. Adm., dosar nr. 1260/1944, f. 5.
- [63] AET, dosar nr. 434, Fond Parohia Mihail Kogălniceanu, Cerere nr. 1937/14 aprilie 1941.
- [64] „Vestitorul”, Anul XVIII, nr. 8, aug. 1942; idem, Anul XVIII, nr. 9-10, septembrie-octombrie 1942.
- [65] Idem, Anul XVIII, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1942.
- [66] ANDJT, Fond Prefectura Tulcea, Serv. Adm., dosar nr. 982/1942, ff. 28-29.
- [67] „Argus”, Anul XXXI, nr. 8341 din 5 februarie 1941.
- [68] „Marea Neagră”, Anul I, nr. 205 din 18 mai 1924.
- [69] „Curierul Tulcei”, Anul IV, nr. 115 din 4 martie 1925.
- [70] În decembrie 1938, la Periprava slujea pr. Gavril Lisov (52 ani), iar la Sfiștofa, pr. Efim Sipatchin. Vezi ANDJT, Fond Primăria C.A. Rosetti, dosar nr. 36/1937-1938, ff. 82-87.
- [71] AET, dosar nr. 390, Fond Parohia C.A. Rosetti, Adresă Episcopie nr. 2478/8 iulie 1932.
- [72] Ordin de zi pe armată nr. 5, în „Informația”, Anul V, nr. 1327 din 21 septembrie 1941.
- [73] În toamna anului 1935, parohia Principele Carol număra 152 de familii cu 654 suflete, din care: la Pr. Carol, 73 familii cu 315 suflete; la Ilgani de Sus, 40 familii cu 197 suflete; la Vulturul, 24 familii cu 94 suflete, iar la Gorgova, 15 familii cu 48 suflete. Vezi AET, dosar nr. 397, Fond Parohia Principele Carol, Adresă nr. 16/30 septembrie 1935.
- [74] Pr. Neagu Sârbu, de loc din com. Tichilești, jud. Brăila, absolvent al Seminarului din Galați (1930), la 5 iunie 1933 hirotonit preot pe seama parohiei Principele Carol, iar la 26 octombrie 1935 hirotesit duhovnic.
- [75] AET, dosar nr. 397, Fond Parohia Principele Carol, Cerere nr. 4790/7 octombrie 1940.
- [76] În vara anului 1936, neavând fonduri să termine și să sfințească biserica pe care o ridicau de la 1911, locuitorii din Lascăr Catargiu vor primi donație catapeteasma vechii biserici din Chilia Veche. Vezi ANDJT, Fond Prefectura Tulcea, Serv. Adm., dosar nr. 730/1936, f. 45.
- [77] „Vestitorul”, Anul XVII, nr. 12, decembrie 1941.
- [78] ANDJT, Fond Prefectura Tulcea, Serv. Adm., dosar nr. 965/1941, f. 29.
- [79] „Biserica Ortodoxă Română”, Anul LIX, nr. 11-12, 1941, pp. 641-642.
- [80] ANDJT, Fond Prefectura Tulcea, Serv. Adm., dosar nr. 1047/1941, f. 11.
- [81] La începutul anului 1942, la Principele Carol erau 47 familii cu 251 suflete; la Ilgani de Sus, 30 familii cu 124 suflete; la Vulturul, 7 familii cu 34 suflete, iar la Gorgova, 15 familii cu 84 suflete, vezi „Vestitorul”, Anul XVIII, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1942.
- [82] AET, dosar nr. 90, Fond Parohia Pr. Carol, Proces Verbal din 14 aprilie 1943.
- [83] Pr. Vasile Popa, născut la 9 septembrie 1908, com. Puțuchioaia, jud. Covurlui, absolvent al Seminarului din Ismail (1932), hirotonit preot în anul 1936 pe seama parohiei Carmen Silva, unde a slujit până în 1948, când a fost numit preot paroh în comuna natală.
- [84] Conform unei ordonanțe emise de primărie în timpul apelor mari din aprilie 1940, sătenii care aveau case ferite de inundații erau obligați să-i primească în casele lor pe cei cărora li s-au dăruit casele și să le dea ajutor la salvarea avutului. Vezi ANDJT, Fond Prefectura Tulcea, Serv. Adm., dosar nr. 902/1940, f. 23.
- [85] AET, dosar nr. 428, Fond Parohia Carmen Silva, Adresă nr. 450/7 februarie 1942.
- [86] Ibidem, Adresă nr. 33/25 august 1942.
- [87] „Vestitorul”, Anul XVIII, nr. 1-2, ianuarie-februarie 1942.
- [88] Până în 1944, când s-a săpat canalul de la Mila 13 de pe brațul Sulina, ieșirea din parohie spre Carmen Silva, unde opreau și vasele de pasageri, se făcea anevoie pe un drum de baltă, impracticabil în timpul apelor mari.
- [89] Pe raza comunei se mai afla și cătunul de pescari Litcov, precum și câteva țârle la Roșu, Roșuleț și Ivancea, unde cei din Caraorman își făcuseră locuințe provizorii de vară pentru adunatul fânețelor și supravegherea vitelor aflate la pășunat.
- [90] AET, dosar nr. 428, Fond Parohia Caraorman, Adresă nr. 21/8 mai 1942.
- [91] Ibidem, Adresă nr. 104/9 iunie 1943.